

Konkreettisten esineiden pyynnöt, kakkoskielisyys ja vuorovaikutuksen materiaallinen ekologia

Analysoimme tässä esityksessä sekvenssejä, joissa aloittelevat suomen kielen käyttäjät pyytävät konkreettisia esineitä kokkauksen ja kaupunkiviljelyn vuorovaikutustilanteissa. Analyysimme keskittyy erittelemään sitä, milloin konkreettisen esineen – usein työkalun tai raaka-aineen – pyyntö muotoillaan sisältämään kuvaava ele. Analysoimme konkreettisen toiminnan ja käsillä tekemisen osana esitettyjä pyyntöjä kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin erittelemme, miten pyynnön muotoilu motivoituu siitä, miten jaettua toiminta on pyytäjälle ja pyynnön vastaanottajalle ja miten odotuksenmukainen toiminta pyyntö on tässä toimintakontekstissa. Toiseksi tarkastelemme sitä, milloin ja miten osallistujien kakkoskielisyys näkyy pyyntöjen muotoilussa, erityisesti eleiden käytössä.

Olemme rajanneet tarkastelumme konkreettisten esineiden pyyntöihin, koska niissä pyydetävään esineeseen on viitattava jollakin tavalla. Olemme jaotelleet kokoelmamme (N= 64) pyynnöt sen mukaan viitataan pyydetävään esineeseen 1) osoittamalla tai muilla indeksikaalisilla keinoilla, 2) nimeämällä vai 3) kuvaamalla sitä kehollisesti (eli yleensä kuvaavien eleiden avulla). Lähestymiskulmamme kytkeytyy sekä Peircen semiotiikkaan että Clarkin teoriaan (2016) kolmesta vuorovaikutuksen perusmetodista.

Aikaisemmassa kakkoskieliseen vuorovaikutukseen liittyvässä tutkimuksessa toisen kielen käyttäjien eleitä on usein tarkasteltu melko yksioikaisesti kompensointinäkökulmasta ajatellen, että eleitä käytetään paikkaamaan esimerkiksi sanastossa olevia aukkoja. Vaikka nykytutkimuksessa tällainen näkökulma on vähäisempi ja ymmärrys verbaalisen kielen ja kehollisten vuorovaikutusresurssien yhteisestä perustasta vahvistuu koko ajan (Kendon 2004; Holler 2022), empiirisiin aineistoihin ja yksityiskohtaiseen multimodaaliseen analyysiin perustuva tutkimus siitä, milloin eleet liittyvät kielitaidon puutteisiin ja milloin niiden käyttö motivoituu selvemmin tilannetekijöistä, on vielä vähäistä.

Aikaisemmassa keskusteluanalyttisessä tutkimuksessa on tunnistettu kaksi abstraktia periaatetta, jotka vaikuttavat pyyntöjen muotoiluun: oikeutus (entitlement) sekä pyynnön toteuttamiseen liittyvät epävarmuustekijät (contingency; ks. esim. Curl & Drew 2008, Heinemann 2006, Lindström 2005, Rouhikoski 2021; yleiskatsaus Drew & Couper-Kuhlen 2014). Oikeutus viittaa siihen, miten pyytäjän oikeus pyynnön tekemiseen toteutuu pyynnön muotoilussa. Epävarmuustekijät taas liittyvät pyytäjän ymmärrykseen niistä esteistä, joita pyyntöön vastaamisen tiellä mahdollisesti on. Nämä esteet voivat olla abstrakteja (Curl & Drew 2008) tai hyvin konkreettisia, kuten osallistujien tieto siitä, missä pyydetävät esineet ovat ja miten haastavaa pyynnön vastaanottajan on vastata pyyntöön (Keisanen & Rauniomaa 2012, Lilja & Jokipohja 2024).

Pyyntöjen verbaalista muotoilua on tutkittu erityisesti institutionaalisissa konteksteissa (esim. Curl & Drew 2008, Heinemann 2005, 2006; Lindström 2005, Rouhikoski, 2021). Viime vuosina pyyntöjä on tutkittu yhä enemmän multimodaalisesta näkökulmasta ja kiinnostus on kohdistunut konkreettisia esineitä koskeviin pyyntöihin (esim. Keisanen & Rauniomaa 2012; Zinken & Ogiermann 2013; Mondada 2014) sekä visuaalisten kehollisten ja materiaalistien resurssien käyttöön pyyntöjaksoissa (Rossi 2014; Fox & Heinemann 2015). Analyysimme jatkaa ja täydentää tätä tutkimusta ja tuo uutta ymmärrystä erityisesti siitä, milloin konkreettisten esineiden pyynnöt muotoilun sisältämään kuvaava ele.